

MŰHELYTANULMÁNYOK

DISCUSSION PAPERS

MT-DP – 2010/09

**A hazai jövedelemeloszlás és
jövedelemegyenlőtlenség mérése és
elemzése személyi jövedelembevallási
adatok alapján**

KOVÁCS ILONA

Műhelytanulmányok
MT-DP – 2010/9

MTA Közgazdaságtudományi Intézet

Műhelytanulmányaink célja a kutatási eredmények gyors közlése és vitára bocsátása.
A sorozatban megjelent tanulmányok további publikációk anyagául szolgálhatnak.

A hazai jövedelemeloszlás és jövedelemegyenlőtlenség mérése és elemzése személyi
jövedelembevallási adatok alapján

Szerző:

Kovács Ilona
Tudományos főmunkatárs
MTA Közgazdaságtudományi Intézet
E-mail: kovacsi@econ.core.hu

2010. április

ISBN 978-963-9796-96-6

ISSN 1785-377X

Publisher:
Institute of Economics, Hungarian Academy of Sciences

A hazai jövedelemeloszlás és jövedelemegyenlőtlenség mérése és elemzése személyi jövedelembevallási adatok alapján

KOVÁCS ILONA

Összefoglaló

A tanulmány bevezetőjében áttekinti a jövedelemeloszlásról és jövedelemegyenlőtlenségről vallott különböző nézeteket, bemutatja a jövedelemegyenlőtlenség mérésének alternatív megközelítési módjait, elemzési módszereit.

A hagyományos jövedelemeloszlási vizsgálatoktól eltérően a szerző az APEH-nek bevallott személyi jövedelmek (összevont és összesített jövedelmek) alapján vizsgálja a jövedelemeloszlás és a jövedelemegyenlőtlenség alakulását a rendszerváltozás után 1996 és 2001 között. A munka további folytatása előkészületben van a 2007-ig rendelkezésre álló hasonló típusú adatok alapján.

A KSH jövedelmi felmérései alapján 1987 és 1997 között megkétszereződött, 4,6-szeresről 9,2-szeresre nőtt a legfelső és legalsó népességtized jövedelmének aránya. Az 1996 utáni évekre készült vizsgálatok (TÁRKI, Közgazdaságtudományi Intézet) azt mutatják, hogy a jövedelemegyenlőtlenség ez idő után nem változott jelentős mértékben, növekedése lényegében megállt, legfeljebb belső struktúraváltozások mentek végbe. A személyi jövedelembevallási adatok alapján kapott eredmények ennek a megállapításnak ellent mondanak, a jövedelemegyenlőtlenség tovább nőtt, mi több, ezen adatok alapján lényegesen nagyobb a jövedelemegyenlőtlenség mértéke is.

A szerző következtetései alapján fontos gazdaságpolitikai ajánlásokat fogalmaz meg. A jövedelemeloszlás és jövedelemegyenlőtlenség nemzetközi mércével mérve nagymértékű változásának okait alapvetően az adózás, az infláció, a demográfiai változások, valamint a tulajdonosi átrétegződés és a privatizáció megvalósulásának mikéntjében látja.

Tárgyszavak: jövedelemeloszlás, jövedelemegyenlőtlenség

JEL kód: D310

A tanulmány az OTKA K 68275. számú pályázat támogatásával készült.

Measuring Income Distribution and Income Inequalities from Income Tax-Return Data

ILONA KOVÁCS

Abstract

The introduction of the paper discusses the different opinions about income inequalities and income distribution. Further the author presents the most important alternative methods for measuring income inequalities.

Contrary to the traditional income distribution analysis the underlying data base for the study is incomes of the population reported to tax authorities. This is a new approach of the author as she doesn't consider the Family Expenditure Survey data reliable because of the methods used to select the sample.

According to the surveys of the Hungarian Statistical Office the income ratio between the bottom and top decile doubled between 1987 and 1997 from 4.6 to 9.2. Some works made by TARKI. Institute of Economics show that after 1996 the income inequality basically didn't grow, at most structural changes occurred.

Results coming from the author's analysis contradict to previous statement, income inequality kept growing, in addition, the inequality measure itself is much higher than on the basis of family budget surveys data. On the basis of drawn consequences the author makes important suggestions for economic policy.

By international measure the changes in the Hungarian income inequality are tremendously high. The causes are basically originating from faulty tax system, inflation, unfavorable demographic changes, and the most important factor is how privatization happened in Hungary.

Keywords: income distribution, income inequalities

JEL: D310

BEVEZETŐ: NÉZETEK, VÉLEMÉNYEK A JÖVEDELEMELOSZLÁSRÓL, A JÖVEDELEMEGYENLŐTLENSÉGRŐL

Már a klasszikus közgazdaságtan 19. századi megalapítói, Adam Smith és David Ricardo a gazdaság egyik legfontosabb kérdésének tekintették, hogy a jövedelem hogyan oszlott meg az akkori társadalmi osztályok, munkások, tőkésék és földtulajdonosok között. Elméletük szerint a társadalom fejlődésével, gazdagodásával a földtulajdonosok relatíve gazdagabbá válnak a tőkésék rovására. Ezzel szemben állt Marx azzal a nézetével, hogy a gazdasági növekedéssel párhuzamosan a gazdagok relatíve gazdagabbak, a szegények relatíve szegényebbek lesznek. De hozzátehetjük ehhez még Alfred Marshall reményét: a gazdagok relatíve szegényebbek, a szegények relatíve gazdagabbak lesznek. És hogyan vélekedjünk Paretonak a jövedelemeloszlás terén folytatott munkálkodásában kikristályosodott következtetéséről, miszerint a jövedelemegyenlőtlenség állandóan létező társadalmi adottság, amelynek megértése, okainak feltárása feltehetőleg már az emberi felfogóképesség és befolyásolás határain túl esik? Engedtessek meg már dolgozatom elején sommás állásfoglalásom: a huszadik század utolsó harmadában és az ezredforduló körül kialakult országokon belüli, valamint a globális világméretű tendenciák alapján Marx és Pareto álláspontját osztom.

Edvin Cannan (1914) a 20. sz. elején folytatott közgazdasági kutatásaiban két égető kérdésre kereste a választ: miért van az, hogy társadalmak egyike gazdag vagy szegény, és miért kerülnek egy közösségen belül egyének, családok az átlagos jövedelmi szint alá, mások pedig föléje. Cannan gondolata ma ugyanolyan aktuális, mint közel száz évvel korábban: ma sem tudunk igazán válaszolni olyan fontos kérdésre, hogy miért van az, hogy egy-egy országban a gazdasági vagyon jelentős hányada csupán maroknyi ember kezében koncentrálódik? Számos, a hétköznapi emberét is izgató ellentmondásos kérdés megválaszolása még várat magára.

Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy a jövedelemeloszlás minden gazdaságban a makrogazdaságtan egyik legfontosabb területe: jelentős hatást gyakorol mind a fogyasztói keresletre, mind a beruházásokra, s nem utolsósorban az állam tevékenységének számos területére, ugyanakkor a hatás visszafelé is érvényesül: a fogyasztói kereslet befolyásolja a jövedelemeloszlás t, hiszen mind a fogyasztás, mind a növekvő beruházások növekvő munkaerő-keresletet involválnak. Alapvető kérdés, hosszú távon hogyan alakul a bérhányad és a profithányad (a bértömegnek, illetve a profitoknak a GDP-hez viszonyított aránya).

A közgazdaságtudomány nincs felvértezve olyan eszközökkel, amelyek birtokában válaszolni tudna olyan fontos kérdésre, hogy teljesítményeink összehasonlításában, értékelésében, anyagi elismerésében mi a meghatározó kritérium: képesség, tudás, az ismeretek elsajátítására fordított idő, diploma, magas intelligencia hányados, ügyesség, ügyeskedés, szélhámosság, netán politikai helyezkedés? Talán nem tévedés, hogy azok a közgazdasági elméletek, amelyek valaha is kísérletet tettek e kérdések megválaszolására, nem sokat segítettek az eligazodásban. Ezek alapján véve szubjektív megítélések kérdése. Milyen elméleti irányzat is tudná megmagyarázni, hogy egy kiváló szívsebész, világhírű atomfizikus, nagyműveltségű irodalmár, történészprofesszor munkáját miért értékeli a társadalom egy középszintű bankvezér munkájának jó esetben felére, harmadára, tizedére. Számos, a hétköznapok emberét is izgató és érintő kérdés megválaszolása még várat magára.

A közgazdászok körében napjainkban még arra a kézenfekvő kérdésre sincs egységes válasz, hogy milyen mértékű jövedelemkülönbségek lennének ideálisak, amelyek még nem irritálóak, de ugyanakkor a gazdaságra nézve ösztönzőleg hatnak. Megoszlanak a vélemények a tekintetben is, hogy a kormányoknak milyen mértékben kellene beavatkozni - s azok egyáltalán akarnak-e - a jövedelemegyenlőtlenség csökkentése céljából a jövedelmek újraelosztása (transzferek) és az adózás eszközeivel. Pedig történelmi távlatban gondolkodva hihetetlen rövid idő alatt radikálisan megváltoztak, és folyamatosan változnak egyrészt a jövedelemtermelő tényezőknek, másrészt ezek tulajdonosainak egymáshoz való viszonyai, következésképpen megváltozott, változik a lakossági jövedelmek megoszlása.

Fontossága ellenére a jövedelemeloszlás, a jövedelemegyenlőtlenség témaköre, noha a gazdaság működésére gyakorolt hatásának mélysége indokolná, a 20. századi közgazdasági kutatásokban nem kapott súlyának megfelelő figyelmet. Ezt állapítja meg Atkinson, a London School of Economics professzora is, aki hosszú éveket szentelt e témakör tanulmányozásának, kutatásának (Atkinson, 1983). Lényegében a hetvenes évektől kezdve élénkült meg a közgazdászok érdeklődése a jövedelemeloszlás problémái iránt, s ez a nyolcvanas évek végére, a kilencvenes évek elejére az Egyesült Államokban érte el tetőpontját.

Noha az elmúlt három évtizedben már könyvtárra menő irodalom gazdagította a jövedelemeloszlás témakörét, amely élénken a közgazdasági kutatói érdeklődés homlokterébe került, számos ország gazdaságpolitikusai, köztünk hazánkéi is, ügyet sem vetnek a tudomány megállapításaira, következtetéseire, hozzá lehetne még tenni: egyéb téren sem. Sajnálatos módon nagyon sok kérdésben a közgazdászok is homlokegyenest eltérő véleményt képviselnek, hovatovább bizonyos kérdésekben hangoztatott vélemények ellenzői azonnal a politikai elfogultság címkéjét ragasztják a vélemény nyilvánítójára.

A jövedelemeloszlás alakulásának kérdései, a jövedelemegyenlőtlenségben fellépő aránytalanságok és ezek vizsgálata Magyarországon a rendszerváltás éveitől kezdve merültek és merülnek fel elemi erővel. Itt utalunk azokra a legfontosabb munkákra, amelyek e

tárgykörben készültek. (KSH [1990], PENNAR [1991], ATKINSON-MICKLEWRIGHT [1992] KSH [1998], ATKINSON-RAINWATER - SMEEDING [1995], GALASI [1995], HAVASI-HORVÁTH – RÉDEY–SCHNELL[1998], MILANOVIC, B. [1998], OECD [1999], WORLD BANK [2000], SPÉDER [2002], TÓTH ISTVÁN GYÖRGY [2002]).

A JÖVEDELEMELOSZLÁS VIZSGÁLATÁNAK MEGKÖZELÍTÉSE, ALTERNATÍV VIZSGÁLATI MÓDSZEREK

A jövedelemeloszlást makroökonómiai szinten kétféle értelemben vizsgálhatjuk:

- Egyfelől vizsgálhatjuk a jövedelemeloszlást a jövedelmek forrása, azaz a jövedelmek megszerzőinek a gazdasághoz fűződő viszonya szerint: munkajövedelem, tulajdon-, tőkejövedelem, földjáraadék stb. szerint. Ezt a fajta jövedelemeloszlást funkcionális jövedelemeloszlásnak nevezzük.
- Másfelől vizsgálhatjuk a lakosság jövedelmeinek megoszlását a lakosság népességtizedei (decilisei), illetőleg népességötödei (quintilisei) között, különös tekintettel a legalsó és legfelső kategóriák jövedelmi különbségeire. Ez a fajta vizsgálat, a méret szerinti jövedelemeloszlás (size distribution) nem koncentrálna a jövedelmek forrására, hanem a jövedelmek nagysága, mérete szerint csoportosítja a népességet, s a népességcsoportok jövedelmi különbségeit vizsgálja.

A klasszikus gondolkodók elsődlegesen az első szempont szerinti vizsgálatot tartották fontosnak, ma, a modernkor közgazdászai, noha a nemzet jövedelmének források szerinti megoszlását nagyon fontos ismerni, a második szempont szerinti jövedelemeloszlás vizsgálatára helyezik a hangsúlyt. Tanulmányunkban magunk is e szempont szerint vizsgálódunk.

A jövedelemegyenlőtlenség és jövedelemeloszlás mérésének a következő alternatív megközelítési módjai, elemzési módszerei ismeretesek a nemzetközi szakirodalomban: a Lorenz görbe, a Gini koefficiens, a decilis hányados, az Éltető-Frigyes módszer, a relatív átlagos eltérés vagy Robin Hood index, valamint információelméleti mutatók, mint például Theil módszere.

A JÖVEDELEMELOSZLÁS ÉS A JÖVEDELEMEGYENLŐTLENSÉG ALAKULÁSA A RENDSZERVÁLTOZÁS KEZDETÉTŐL

Az 1990-es parlamenti választásokon a magyar lakosság döntő többsége legitimálta azt a szándékot, elhatározást, hogy Magyarországon piacgazdaságot és demokratikus jogállamot kíván felépíteni. Széleskörűen elfogadott nézet volt akkor, hogy nincs ideális, fájdalommentes, költségmentes átmenet a piacgazdaságba, de ugyanakkor azt reméltük, hogyha a demokratikus átalakulás érdekében bevezetendő politikai és gazdasági reformok gyorsan működni kezdenek, akkor ezt hamarosan követi a nemzet jólétének minden rétegre kiterjedő egyenletes emelkedése is. Mindez azonban hiú ábránd, távolba vesző illúzió maradt.

A rendszerváltás előtti jövedelemcentralizáció és jövedelem-újraelosztás megváltoztatásának az igényét, az államháztartási reform bevezetését már a 80-as évek vége felé célul tűzték ki, nem utolsósorban a nemzetközi szervezetek (Világbank, IMF) ösztönzésére. A rendszerváltás kezdetétől azonban **Magyarországon egy rendkívül súlyos, elhúzódó és elmélyülő transzformációs válság alakult ki, amelynek következtében minden gazdasági mutató mélyre süllyedt, erősen az 1980-as szint alá.** 1989 és 1996 között a bruttó hazai termék 18, a végső fogyasztás 15, a reáljövedelem és reálbérek mutatója 18-20 százalékkal csökkent, s mindez soha nem látott magas - 13 százalékos - munkanélküliséggel és 20-35 százalékos közötti inflációs rátával párosult. Hozzátehetjük még a tömeges szegénységet, a nyugdíjak értékvesztését, az egész nyugdíjrendszer, az oktatás és egészségügy csődjét. 1994-re a GDP csökkenése megállt, s pár éves stagnálás után 1997-98-ban 4-5 százalékos emelkedést mutatott a gazdaság.

A hazai szakirodalomban megjelent elemzések - FÖRSTER, M. F. –TÓTH I. GY. [1997], GALASI [1995], HAVASI –HORVÁTH–RÉDEY–SCHNELL [1998], KAPITÁNY–MOLNÁR [2000] KOVÁCS–GÁL[2002] – vagy a KSH háztartásstatisztikai felmérései vagy a TÁRKI vizsgálatainak alapulnak, s egyöntetűen rámutatnak arra, hogy a jövedelemegyenlőtlenség legnagyobb növekedését a gazdaság legkritikusabb válságos éveiben, 1989 és 1993 között érte el, és 1997-ig még tovább, noha kisebb ütemben nőtt.

A KSH jövedelmi felmérései alapján 1987 és 1997 között megkétszereződött, 4,6-ról 9,2-re nőtt a legfelső és legalsó népességtized jövedelmének aránya. Nemzetközi összehasonlításban ez radikális egyenlőtlenség-növekedésnek számít. A meggazdagodás forrása a privatizáció volt s ennek alapja az a mérhetetlen információelőny, amellyel megfelelő emberek megfelelő helyen és időben rendelkeztek.

A szegények szegényebbek, a gazdagok gazdagabbak lettek, a középosztály relatív jövedelemhelyzete romlott, ez a folyamat azonban sajnálatos módon akkor ment végbe, amikor az elosztható jövedelmek jelentősen megcsappantak. Úgyis fogalmazhatjuk, hogy a válságnak törvényszerű velejárója lett a jövedelemegyenlőtlenség radikális megnövekedése. Pedig a józan gazdasági megfontolás és társadalmi igazságosság azt diktálta volna, hogy a rendszerváltás kezdetétől Magyarországon kialakult súlyos, elhúzódó és elmélyülő válság terheit arányosan, de inkább progresszíven viseltük volna. A jövedelemeloszlásban 1990 után bekövetkező folyamatok azonban távolról sem támasztják alá ezt az elvárást.

Az 1996 utáni évekre készült vizsgálatok (TÁRKI, Közgazdaságtudományi Intézet) azt mutatják, hogy a jövedelemegyenlőtlenség 1996 után nem nőtt jelentős mértékben, lényegében megállt, legfeljebb belső struktúra-változások mentek végbe.

Ezzel szemben szociológiai felmérések, közvélemény kutatások olyan eredményeket tesznek közzé, melyek szerint a megkérdezett emberek nem csak saját helyzetüket tartják sokkal rosszabbnak, mint amit az említett mérőszámok mutatnak, hanem a társadalmi egyenlőtlenségeket is magasabbnak és növekvőnek érzékelik. (ANDORKA [1996], FÖRSTER-TÓTH [1997]). Ez az ellentmondás több összetett okkal magyarázható, de nem biztos, hogy kielégítően megmagyarázható. Az emberek, noha nem jövedelemeloszlással foglalkozó szakértők, látják a társadalmi valóságot, elég jól meg tudják ítélni abszolút és relatív helyzetüket is. Másrészt a reprezentatív adatfelvételek nem a lakosság valóságos, tényleges jövedelemeloszlásáról, legfeljebb csak a mintában szereplők jövedelmi helyzetéről adhatnak és adhatnak képet. A jelenlegi társadalmi körülmények között a háztartásstatisztikai felmérések hiányosságai miatt (az alacsonyabb jövedelműek túl-, a jómódúak alulreprezentáltak a mintában, a nagyon gazdagok és a nagyon szegények eleve be sem kerülnek) fokozódó mértékben távolodnak el a valóságtól. Erősíti ezt a tendenciát az a tényező is, **hogy a létra legtetején lévő, de a felvételi mintákban nem szereplő gazdagok jövedelme nem csak hogy magas, de a rendszerváltás utáni években 2000-ig mindenképpen gyorsabban is nőtt, mint az alacsonyabb jövedelműeké.** Véleményem szerint a hazai jövedelemegyenlőtlenség mértéke jóval nagyobb, mint amit a mérőszámok kimutatnak, még akkor is, ha a különböző számítások egymást megerősítik, alátámasztják.

Állításomat az 1996 és 2001 közötti időszakban személyi jövedelembevallást tevő összes állampolgár APEH Sztadi által feldolgozott adataira alapozom. A jövedelembevallók száma 1996-ban 4,2, 2001-ben 4,5 millió.

A vizsgálat tárgya az **összesített jövedelem**, amely az adóbevallásban szereplő **összevont jövedelem, valamint az ehhez hozzáadódó külön adózó (forrásadós) jövedelmek** együttes összege. Az összesített jövedelem tartalmaz olyan némiképpen jövedelemnivelláló elemeket, mint pl. a családi pótlék, Gyes, Gyed, ösztöndíj, stb., amelyeket

be kell vallani, de nem kell utánuk adót fizetni. Mivel a felsorolt jövedelmek bevallói éppen az első népesítizedet töltik fel, ez alkalmatlan a magasabb népesítizedek jövedelmeivel való összehasonlításra. Informatív képet kapunk azonban az összesített jövedelmek egyenlőtlenségének alakulásáról a 10. és pl. a 3. népesítizedbe tartozó jövedelmek hányadosa alapján, a legfelső népesítizedekben koncentrálódó bevallott jövedelmekről, az éves bevallott jövedelemnövekménynek jövedelemsávonkénti megoszlásáról (lásd az 1.-2. Táblázatot és a bemutatott grafikonokat). Hangsúlyozzuk, hogy nem a teljes társadalmi jövedelemegyenlőtlenséget vizsgáljuk, hanem **a személyi jövedelmeket bevalló népesítésre vonatkozó jövedelemeloszlást, amely releváns képet nyújthat a döntéshozók számára az adókulcsok változtatására vonatkozóan.**

1. sz. táblázat

**Az összesített jövedelmek megoszlása népességcsoportok között,
1996-2001 (%)**

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Decilisek						
(3.+4.+5.+6.)	22,0	21,8	21,3	20,9	20,7	21,6
(7.+8.+9.)	37,6	36,6	36,5	36,4	23,6	35,4
10.	38,1	38,0	38,6	39,3	40,2	39,5
Legfelső 5 százalék	27,0	27,0	27,4	27,9	28,9	28,1

Forrás: Az APEH Sztadi által közreadott adatok alapján számítva

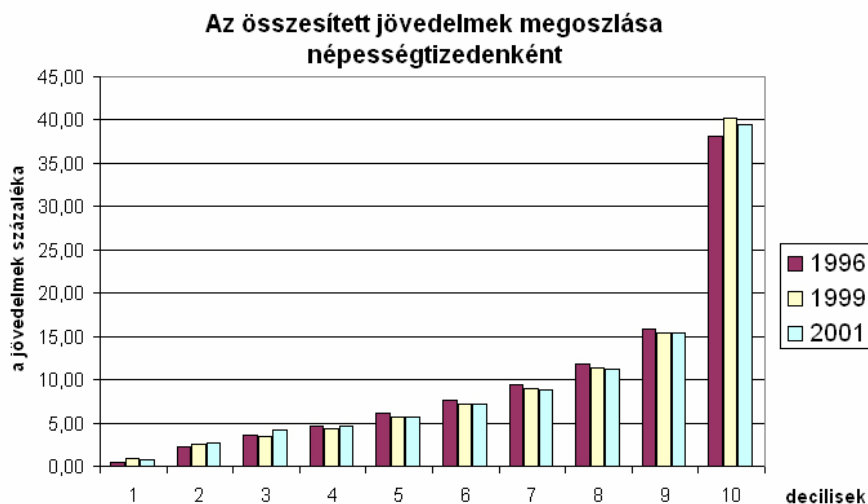
2. sz. táblázat

A különadózó jövedelmek az összesített jövedelmek százalékában

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Összes	7,45	7,71	6,92	8,87	10,21	9,26
1. decilis	2,89	6,46	5,41	7,39	7,44	9,51
2.	1,81	3,25	2,76	3,75	3,44	3,29
3.	0,89	1,68	0,85	1,47	1,43	1,40
4.	1,00	2,39	1,48	3,27	2,88	1,48
5.	1,05	2,41	1,47	2,96	2,93	2,43
6.	1,16	2,07	1,33	2,79	2,60	2,50
7.	1,36	2,03	1,43	2,69	2,71	2,53
8.	1,83	2,18	1,70	2,94	2,95	2,92
9.	2,89	3,10	2,56	4,23	4,59	4,39
10.	16,71	16,19	15,00	17,53	20,53	18,83
1. decilis alsó 5%.....	1,83	7,69	5,43	7,92	7,39	7,27
10. decilis felső 5%.....	21,60	20,66	19,26	21,76	25,42	23,33

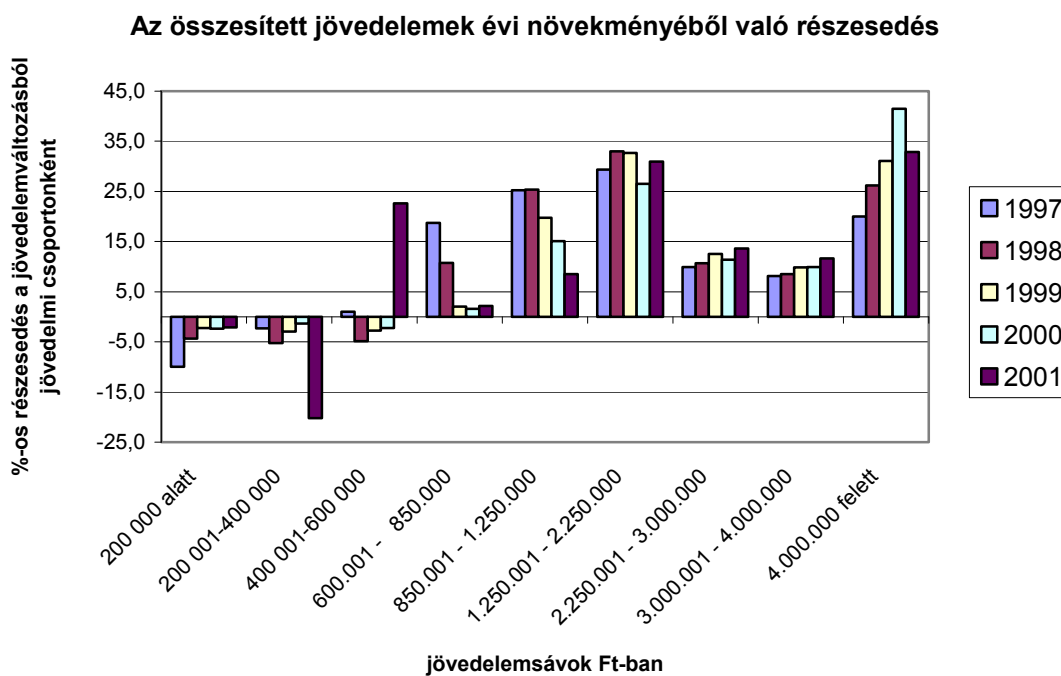
Forrás: Az APEH Sztadi által közreadott adatok alapján számítva

1. sz. grafikon

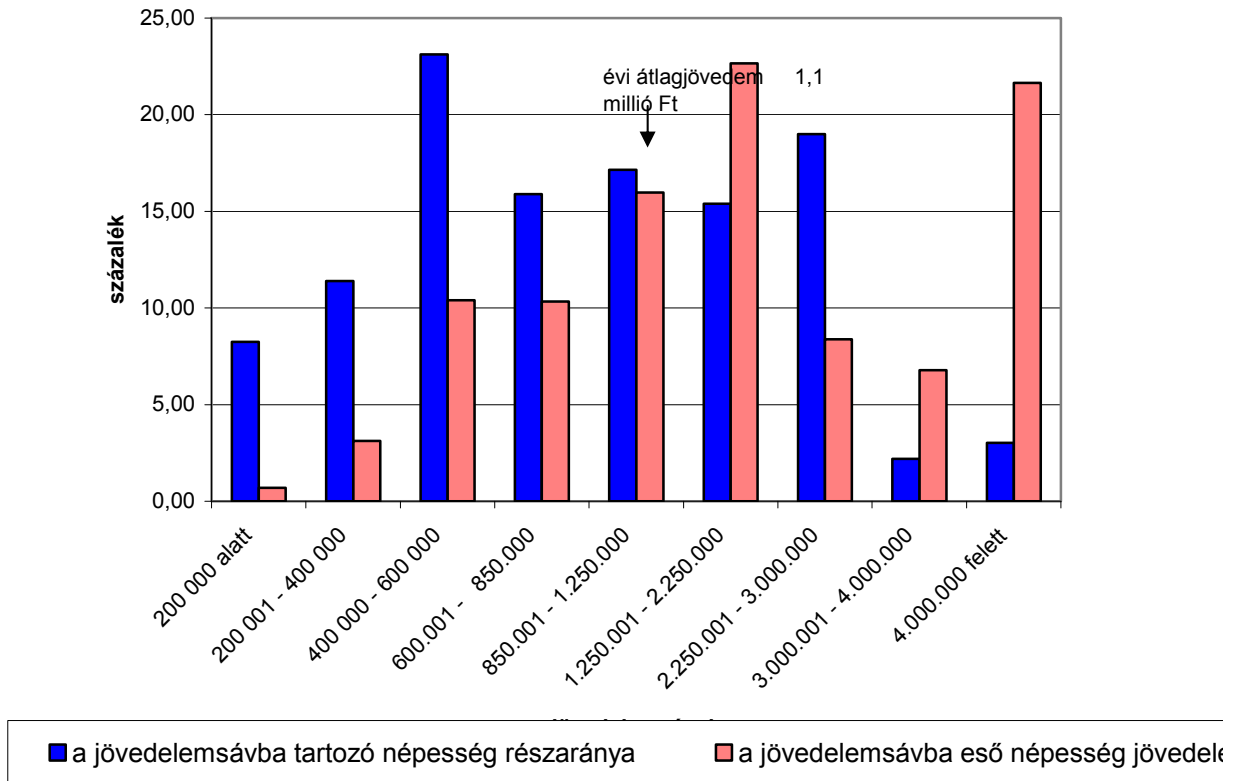
Forrás: Az APEH Sztadi által közreadott adatok alapján számítva

2. sz. grafikon

Forrás: Az APEH Sztadi által közreadott adatok alapján számítva

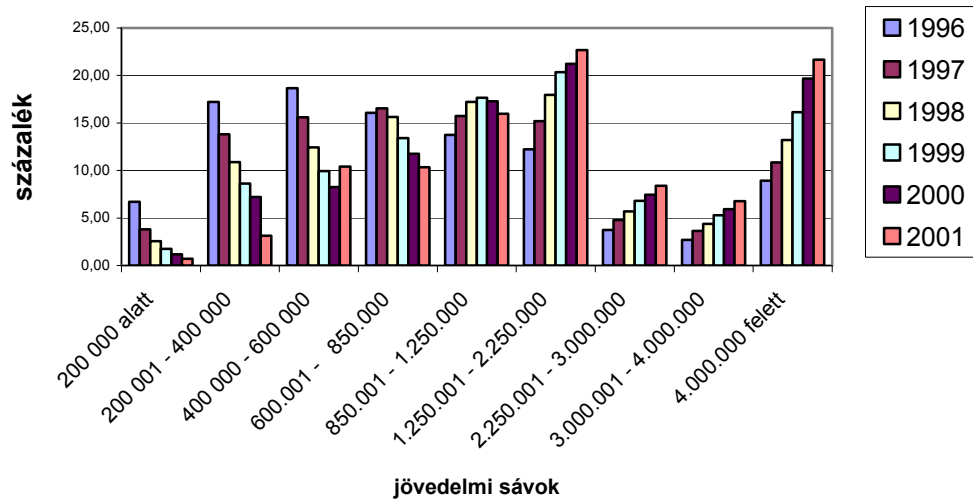
A jövedelembevallók százalékos megoszlása és a százalékhányadukra eső jövedelmi hányad az összesített bevallott jövedelmekből, jövedelmi sávonként, 2001

Forrás: Az APEH Sztadi által közreadott adatok alapján számítva

4. sz. grafikon

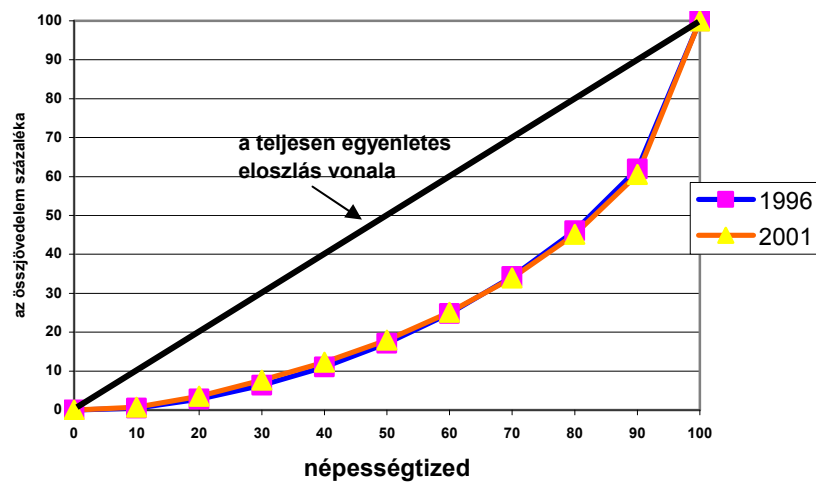
**Az adóbevallók összesített jövedelmeinek százalékos megoszlása
jövedelemkategóriák szerint, 1996-2001**

Forrás: Az APEH Sztadi által közreadott adatok alapján számítva

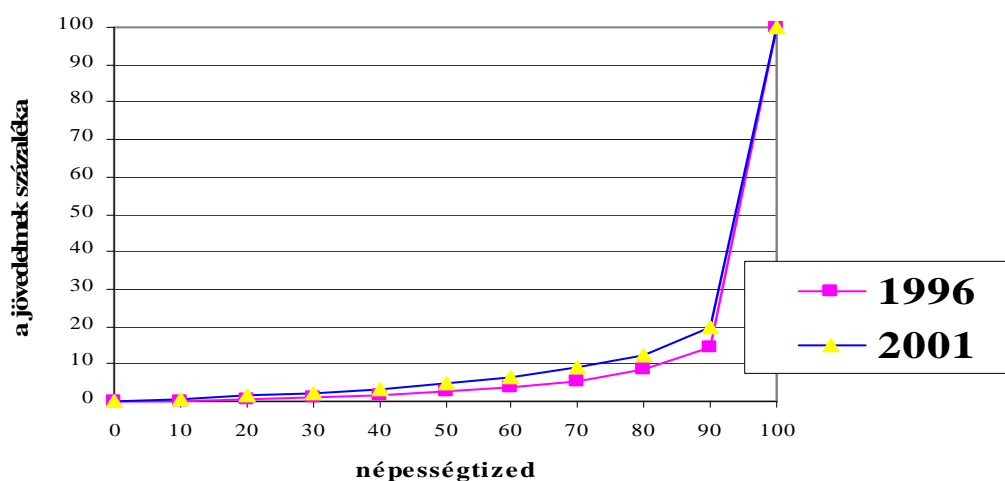
5. sz. grafikon

Az összesített jövedelmek eloszlásának Lorenz görbéi

Forrás: Az APEH Sztadi által közreadott adatok alapján számítva

A külön adózó jövedelmek eloszlása

Forrás: Az APEH Sztadi által közreadott adatok alapján számítva

MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK

Az adóbevallók zöme az alacsony jövedelemkategóriákhoz tartozik. Az összesített jövedelem egy főre jutó éves átlaga 1996-ban 480 ezer, 1998-ban 706 ezer, 2000-ben 944 ezer és 2001-ben 1,1 millió Ft, s az átlag alatt bevallók aránya a megfelelő években 70,8 és 69,3 százalék között enyhén ingadozott, miközben az összesített jövedelmekből rájuk eső jövedelemhányad 33,7 és 32,7 százalék között változott. A módusz, a leggyakrabban előforduló jövedelem jóval az átlag alá esik. **Az egy bevallóra eső évi átlagos összesített jövedelem** az adófizetés szempontjából történő besorolásnál **indokolatlanul magas, 1996-ban 40, majd a következő években 35, 39 30, 30 és 2001-ben már a legmagasabb, 40%-os kulccsal adózott.** Mind közgazdaságilag, mind erkölcsileg igazságtalan, ha az állam az átlagjövedelmet a legmagasabb adókulccsal adóztatja meg!

1996-ban az összesített jövedelem 38 százaléka a bevallók legfelső 10 százalékának (430 ezer személy), 27 százaléka a bevallók legfelső 5 százaléka (215 ezer személy) kezében koncentrálódott, miközben a harmadik népességtized az összes jövedelem 3,5 százalékát tudhatta magáénak. Követve a tendenciát 2001-ig, a jövedelemkoncentráció fokozódott, 2000-ben érte el csúcspontját, 40,2 százalékot, a legfelső 5 százalékban 28,9 %-ot. 2001-ben

a koncentráció minimális csökkenéséről beszélhetünk, amikor a legfelső népeségtized az összjövedelmeknek 39 százalékaival, a legfelső népeségötöd az összjövedelmek 28 százalékaival rendelkezett.

Az összesített jövedelem népeségtizedenkénti eloszlásából levonható az a következtetés, hogy amíg 1996-ban a 10. népeségtized jövedelme 10,7-szerese volt a 3. népeségtized jövedelmének, addig ez a hányados 2000-ben 11,8-ra emelkedett, majd 2001-re 9,6-ra csökkent. Tehát a személyi jövedelembevallások alapján készült egyenlőtlenségvizsgálat szerint nem állt meg 1996-ban az egyenlőtlenség mértékének növekedése, ez 2001-ben következett be.

Súlyos, negatív jelenség bontakozott ki a rendszerváltást követő években: mivel a leggazdagabbak a legalacsonyabb jövedelmet bevalló rétegek kárára már nem tudtak gazdagodni, a köztük lévő távolság már nem feszülhetett tovább, így a jövedelmek a belső, az 5.-8. decilisbe tartozóktól áramlottak felfelé, miközben ezek a rétegek lesüllyedtek, s ez is a magyarázata annak, hogy az alacsonyabb jövedelmű rétegeknek igen magas a népességen belüli aránya. Molnár György és Kapitány Zsuzsa a Közgazdaságtudományi Kutatóközpont főmunkatársai kimutatták, hogy a fölfelé irányuló mobilitás intenzitása a középrétegekből 1996 után jelentős mértékben megtorpant.

Az adatok elemzése során világosan kiderült, hogy a vizsgált időszak alatt az adózás egyáltalán nem töltött be jövedelemegyenlőtlenség kiegyenlítő funkciót, az adózás utáni összesített jövedelmek eloszlása megegyezik az adózás előtti jövedelmek eloszlásával (l. a Lorenz görbe grafikonját). A forrásadós jövedelmek, lényegében tőkejövedelmek 80-90 százaléka a legfelső 5-10 százaléknyi adóbevalló népesség kezében koncentrálódik, s ezek csupán 20%-os kulccsal adóztak. Ebből egyenesen következik, hogy az adórendszer szerepe semmi egyéb, mint a kormányzatok fiskális céljai végrehajtásának, valamint a gazdagok támogatásának eszköze.

A kormányzatok olyan látványosan hátráltak ki a jövedelem-újraelosztás eszközeit sutba dobva az egyenlőtlenség csökkentője szerepköréből, hogy ilyent még a „friedmanista”, monetarista irányzat legbőszebb élharcosai sem remélhettek. Közgazdasági tankönyvek cáfolták évtizedeken keresztül Marx sokat idézett jóslatát, amelyet hosszú ideig nem támasztottak alá semmilyen történelmi, statisztikai elemzések sem Európában, sem Amerikában. 1977 és 1992 között, amikor az Egyesült Államokban oly mértékű jövedelemegyenlőtlenség alakult ki, miszerint a gazdagok gazdagabbak, a szegények szegényebbek lettek, akkor számos amerikai közgazdász, köztük Paul Krugman a MIT professzora, következtetése az volt, hogy ez által éppen Amerika lett szegényebb. 1992-ben „Az Elnök Gazdasági Jelentése”, noha igyekezett a kérdésnek annak súlyához képest kisebb jelentőséget tulajdonítani, 1988-ra az előző négy évtized alatt

soha nem tapasztalt szintű jövedelemegyenlőtlenségről számolt be. Ez konkrét számokban azt jelentette, hogy amíg 1973-ban a legfelső 20 százalékba tartozók jövedelme 11-szerese volt a legalsó 20 százalékba tartozókéknak, addig 1989-re az egyenlőtlenségi mutató 13,2-re nőtt. A jövedelmek egyenlőtlenség-csökkentését célzó és eredményező intézkedéseket vezettek be: megemelték a magas jövedelmű rétegek adókulcsát. Ha a neoliberális eszmerendszer gazdaságpolitikájának prominens képviselője erre a lépésre szánja el magát, akkor talán hihetünk az amerikai mértékadó közgazdászok elgondolásainak.

A JÖVEDELEMEGYENLŐTLENSÉG NÖVEKEDÉSÉNEK OKAI, A JÖVEDELEMELOSZLÁS ÉS AZ ADÓZÁS ÖSSZEFÜGGÉSE

A személyi jövedelemadórendszerében az adósávok és az adókulcsok kialakításában kulcsfontosságú, elengedhetetlen szerepe lenne jövedelemeloszlás elemzésének. Úgy gondolom, hogy a SZJA rendszere több szempontból rossz. 1996 és 2001 között a jövedelmek eloszlása minden egyes évben szükségessé tette volna mind az adósávok határainak, mind a kulcsoknak a módosítását, de különösen indokolt lett volna az adórendszer újraelosztó szerepének működtetése és annak biztosítása. Összefoglalom azokat a tényeket, amelyek ezt az állításomat alátámasztják:

- Az tény, hogy az átlagjövedelem minden évben nagyon magas, 2001-ben pedig a legmagasabb adókulccsal adózott, önmagában nézve is elfogadhatatlan, ugyanakkor társadalmi feszültségek forrása, s nemzetközi összehasonlításban nézve egyedülálló jelenség. Ebben nem más, mint az állam fiskális szemlélete, a költségvetési bevételek egyre nagyobb arányú növelése mutatkozik meg.
- A legmagasabb kulcs szerint adózó jövedelem-kategóriák nagyon széles jövedelmi sávot fognak át. Ebben a jövedelemsávban 1996-ban a legalacsonyabb jövedelem 918 ezer, a legmagasabb pedig 2,2 milliárd Ft volt, 2001-ben 1 milliótól 2 milliárdig terjedt. Ez a sáv lényegében a 10. decilist jelenti, tehát **magán a decilisen belül ezerszerese a legmagasabb jövedelem a legalacsonyabbnak, miközben az összes többi decilisen ez az arány 1,2 és 1,5 között mozog.** A legmagasabb adókulcs alatt összemosódnak az évi átlagjövedelemnél valamivel magasabb, valamint a sok tízmilliós, sok százmilliós és milliárdos évi jövedelmek.

Ez közgazdaságilag indokolatlan, a társadalmi közteherviselés szempontjából igazságtalan és erkölcsstelen.

– Kiszámítva 2001-re az adófizetési kötelezettségnek az összesített jövedelmekhez viszonyított százalékát jövedelemsávonként, a következő eredményeket kapjuk: 400 ezer Ft alatt 8,5 %, 1 és 2 millió Ft között 30-33%, 2 és 4 millió között 33,8-34,1% és **4 millió Ft felett, akik az éves bevallott összesített jövedelem 22 százalékát (1,07 billió Ft) tudhatják magukénak, 28,1%. Vagyis a leggazdagabbak a legkedvezményezettebbek, mert az adóból levonható kedvezmények tárházában tetszésük szerint válogathattak adócsökkentésük céljából.**

Elemzők számtalanszor hangoztatják, hogy a gazdaság jelenlegi problémája a 2001-2002-es években a GDP növekedési ütemét messze meghaladó ütemű bériáramlás, amely alapvetően a közalkalmazotti szférában az alacsonyabb béreket növelte, s ezek mögött nem volt teljesítménynövekedés. Rá kell azonban mutatni arra, hogy **ez a bérnövekedés hosszú évek alatt felhalmozódott bérelmaradást pótolta**, amely évek alatt alakult ki, mégpedig úgy, hogy hihetetlen mértékű, teljesítménykülönbségeket nem tükröző béraránytalanság jött létre a közszféra és a versenyszféra között, másfelől a közalkalmazotti és köztisztviselői bérek között. Ki gondolhatná, hogy a 6-8 év alatt kialakult jövedelemkoncentrációt, a több százmilliós és többmilliárdos jövedelmek keletkezését termelékenység növekedésnek lehet tulajdonítani. Vajon a bajok forrásait miért nem elsősorban abban keresik, hogy a költségvetésből hiányzó milliárdok a leggazdagabbaknál maradtak, akik végső soron alacsonyabb kulccsal adóztak, mint amennyit egyfelől az arányos teherviselés diktált volna. Ezek a mérhetetlen nagy jövedelmek nem képeztek növekedésserkentő beruházásokat. Messze nem értek egyet azokkal az érvelésekkel, amelyek szerint azért kell adót csökkenteni, mert ezek elősegítik a beruházások növekedését. Az 1996-2001 közötti adóbevallási adatok erre rácáfolnak, hiszen ott maradt a leggazdagabbaknál legalább 500 milliárd Ft, amelyekhez adókedvezmények révén jutottak, s ez nem jelentkezett gazdasági növekedést serkentő beruházásokban.

Véleményem szerint minél nagyobb egy társadalomban a jövedelemegyenlőtlenség, annál differenciáltabb adókulcsokat kellene alkalmazni közgazdaságilag értelmes sávokhoz kapcsolva ezeket. A kormányzatoknak olyan gazdaságpolitikát kellett volna már a 90-es évek közepén kialakítaniuk, hogy ne a leggazdagabbaknak adja a kedvezmények lehetőségét, hogy azok végső soron még az átlagjövedeleménél is alacsonyabb kulccsal adózzanak. Ezért kifejezetten helytelennek és károsnak találok az adórendszer egykulcsos irányba történő változtatását.

Mindezek fényében határozottan állíthatjuk, hogy ha a 40 százalékos kulcs alá esők sok százmilliomosai és milliárdosai kapták a legnagyobb adókedvezményeket. A személyi jövedelem adókulcs-csökkentése miatt kieső költségvetési bevétel nagy része éppen azoknak a gazdagoknak a kezében maradt, akik már amúgy is mindenféle adókedvezményt igénybe véve messze a besorolásuk szerinti adókulcs alatt adóztak.

Feltehetjük a kérdést: miért is a gazdagok sorsa miatt kell aggódniuk a kormányzatoknak? Úgy gondolom, rossz úton járnak azok a gazdaságpolitikusok, akik a gazdagok kiváltságai felett öröködnék, miközben az országra a tömeges elnyomorodás jellemző. Már nem túlzás kimondani: félelem és harag, gyűlölet a gazdagokkal szemben, növekvő szegénység, polarizáció a jövedelmekben és életszínvonalban erősen megosztják a lakosságot. Az emberek elveszítették bizalmukat a politikában, politikusokban, kormányokban, elégedetlenek a gazdasági és társadalmi változások menetével.

A közgazdászok a legalapvetőbb dolgokról is homlokegyenest ellenkező módon vélekednek. Néhány liberális elveket valló kolléga szerint nem baj, hogy nálunk ilyen nagy jövedelemegyenlőtlenségek alakultak ki, mert most értük el a fejlett nyugati országokban tapasztalható szintet. Érvelésük szerint ezek nem is olyan nagyok, mert, ahol igazán nagyok az egyenlőtlenségek, az India és Tunézia, Oroszország és Ukrajna. Talán nekünk nem Tunézia és India lenne a példa Európába tartva!

Közgazdaságilag miért is problematikus a pár év alatt rapid módon kialakult mértékű jövedelemegyenlőtlenség? Azért, mert túlhaladta azt a mértéket, amely egészséges, ösztönző hajtóereje lehetne egy gazdaság működésének. Ha a kormányzatok nem ismerik fel, hogy a társadalomban kitermelődött hatalmas arányú szegénység a gazdaság hatékony működése ellen hat, akkor számolniuk kell azzal, hogy a szegények rendkívül magas aránya veszélyezteti az ország hosszú távú növekedési esélyeit, gátolja a termelékenység növekedését, miközben a stagnáló jövedelmek a fogyasztói vásárlóerő stagnálását vagy csökkenését idézik elő.

1987-ben, amikor a jövedelmek eloszlása még messze nem volt olyan egyenlőtlen, mint ma, természetes szakmai döntés volt a progresszív személyi jövedelem adórendszer bevezetése. A kilencvenes években a felismerhetetlenségig erodálódott személyijövedelemadó-rendszer nagymértékben hozzájárult a társadalmi igazságtalanságokhoz, a növekvő jövedelemegyenlőtlenségekhez, ahhoz a tarthatatlan társadalmi helyzethez, melyben a szegények szegényebbek, a gazdagok még gazdagabbá váltak, a szegények száma jelentős mértékben nőtt, a középosztály lesüllyedt, a felfelé irányuló mobilitás minimálissá vált.

A sávokat és a kulcsokat az infláció mértékének és az adórendszer újraelosztó szerepének megfelelően kellett volna és kell alakítani. Ezért az adórendszer mindenkori módosításának a jövedelem eloszlás elemzésén kell alapulnia. A jövedelem eloszlás elemzéséhez jó támpontot adnak az előző évi személyijövedelem-bevallás adatai. Hogy ez az elemzés nem történt meg, azt mi sem bizonyítja jobban, minthogy 1996 és 2001 között a jövedelmek eloszlása minden évben indokolta volna mind az adósávok határainak, mind a kulcsoknak a módosítását. Ahogy az elmúlt 15 évben a kormányok nem törődtek a jövedelem eloszlás és -egyenlőtlenség alakulásával, úgy nem törődtek az adórendszer karbantartásával sem. A kormányzat, a pénzügyi szakpolitikusok nem tekintették lényegi kérdésnek a jövedelemegyenlőtlenség és a jövedelemeloszlás alakulásának figyelését, noha az adóbevallásokból kimutatható jövedelem eloszlási táblázatok felhívhatták volna a figyelmet arra a tarthatatlan és elfogadhatatlan helyzetre, hogy a jövedelmeket bevallók 65 százaléka és maga az átlagjövedelem is a legmagasabb kulccsal adózzék! Sőt: úgy tűnik, kínosan ügyeltek arra, hogy a 18 százalékos sáv felső határát csupán a tervezett infláció mértékének megfelelően emeljék fel.

Vagyis az átlagjövedelem szintjéig az adórendszer progresszív, fölötté teljesen lineáris. A módusz, a leggyakrabban előforduló jövedelem, jóval az átlag alá esik. A sávok feltolásával elérhetjük ugyan, hogy az átlagjövedelem ne a legmagasabb kulccsal adózzék, de ez még nem változtat azon a jövedelmi aránytalanságon, hogy az összjövedelem 65 százaléka van az átlag felett 30 százaléknyi adózó kezén, és 35 százaléka van az átlag alatt az adózók 70 százalékánál.

A parlamentben egyetlen párt egyetlen képviselője sem tett javaslatot arra, hogy vizsgálják meg a jövedelemeloszlás alakulását, s az abból levonható következtetéseknek megfelelő döntéseket hozzanak az adórendszer átalakítására, módosítására vonatkozóan. Az adórendszer a feje tetején áll. Az első adókulcs sávhatárát kellene valamivel az átlagjövedelem alatt meghúzni – miként sok OECD-országban - s minél följebb megyünk a jövedelmi létrán, annál differenciáltabban kellene alkalmazni az adókulcsokat, ahhoz, hogy az adórendszer progresszív jellege kellőképpen érvényesüljön. A gazdaságpolitikai döntéshozók teljesen feladták a progresszivitás elvének érvényesítését. Véleményem szerint sem az adósávok, sem az adókulcsok kialakítása nem szakmai érvek, hanem politikai érdekek mentén hozott döntések nyomán jött létre. Természetesen lehet vitatkozni azon, hogy hány százalékos legyen a legmagasabb kulcs adott millió forintos éves jövedelem fölött, de a progresszivitás érvényesítése differenciált kulcsokkal legyen megkérdőjelezhetetlen!

A politikai változások és a demokratikus jogállam megteremtése szükséges, de sajnos nem elégséges, s csak akkor képviselnek igazán nagy értékeket, ha párosulni tudnak a nagy gazdasági kihívásokra adott jó válaszokkal, jó megoldásokkal. A szegényedő többség vállal súlyos terhek nyomják, miközben egy vékony réteg kezében összpontosul a jövedelmek aránytalanul nagy hányada. Ilyen körülmények között nehéz lenne megmagyarázni az

embereknek, hogy a változások értük történnek. Nem lehet nem tudomásul venni a növekvő szegénység problémáját, s nem lehet megúszni a vele járó tetemes költségeket, ha a makrogazdaság örökös ellensége lesz a kevésbé képzett munkaerőnek és a szegényeknek. A nyomor, a szegénység mindenki számára teher, annak is, akinek el kell viselnie, de teher a társadalom számára is. A demokratikus intézmények a nagyjövedelműeknek kedveznek, érdekeik érvényesítésére több és kifinomultabb eszközök állnak rendelkezésükre. A kormányoknak pedig még idejében fel kell ismerniük, hogy a társadalmi igazságtalanságokat elszenvető tömegek gazdasági kiszolgáltatottsága hosszú távon ne válhasson egyúttal politikai kiszolgáltatottsággá, miáltal a társadalom demokratikus alapelvei csorbulnának.

A rendszerváltás immár húsz éve nem arról szólt, hogy a hitt és remélt demokrácia minél hamarabb viszonylagos jóléttel párosuljon a társadalmi többség javára, hanem éppen ellenkezőleg: elenyésző kisebbség számára teremtett társadalmilag irritáló, kirívó, abszolút jólétet. Arról szólt, hogy az egyéni érdekek mentén minél nagyobb rövid-távú haszonrealizálás és haszonkoncentráció menjen végbe, s mindehhez az ellenkező oldalon álló, de nem feltétlenül ellenérdekeltségű politikusok és gazdaságpolitikusok, egyszóval a kormányzatok kellőképpen asszisztáltak, miközben látszólag azon igyekeztek, hogy minél több borsot törjenek egymás orra alá.

HIVATKOZÁSOK

- ANDORKA RUDOLF [1996]: Elégedetlenség. Megjelent: Sik-Tóth (szerk., 1996): Társadalmi páternoszter 1992–1995. Jelentés a Magyar Háztartás Panel 4. hullámának eredményeiről. BKE, TÁRKI, KSH, Budapest
- ATKINSON, A. B.– L. RAINWATER–T. M. SMEEDING [1995]: Income distribution in the OECD countries. OECD Social Policy Studies No. 18., Paris.
- ATKINSON, A.–J. MICKLEWRIGHT [1992]: Economic Transformation in Eastern Europe and the Distribution of Income. Cambridge University Press, Cambridge.
- CANNAN, E. [1914]: Wealth, Staples Press, London.
- FÖRSTER, M. F.–TÓTH ISTVÁN GYÖRGY [1997]: Szegénység és egyenlőtlenségek Magyarországon és a többi visegrádi országban. TÁRKI Társadalompolitikai Tanulmányok, 1. sz., TÁRKI, Budapest, 58 o.
- GALASI PÉTER [1995]: A jövedelemegyenlőtlenségek változása Magyarországon 1987, 1992–1994. Magyar Tudományos Akadémia Világgazdasági Kutató Intézet, Budapest, 60. o.
- HAVASI ÉVA–HORVÁTH ÁDÁMNÉ–RÉDEY MÁRIA–SCHNELL LÁSZLÓNÉ [1998]: A mai magyar háztartások jövedelemeloszlása. Statisztikai Szemle, március, 221–237. o.
- KAPITÁNY ZSUZSA–MOLNÁR, GYÖRGY [2000]: Inequality and mobility analysis by the Hungarian Rotation Panel 1993-1998. MTA KTK Műhelytanulmányok MT-DP. 2002/4. MTA KTK, Budapest.
- KOVÁCS BALÁZS–GÁL RÓBERT IVÁN [2002]: Adóteher-elosztás és korosztályi elszámolás. Számítások végzése a magyarországi jövedelem- és adóteher-eloszlásra vonatkozóan. Budapest: TÁRKI, kézirat.
- KRUGMAN, P.R. [1992]: „Like it or not, the income gap yawns” The Wall Street Journal, 1992. május 21.
- KSH [1990]: Jövedelemeloszlás Magyarországon. Az 1988. évi felmérés adatai. KSH, Budapest.
- KSH [1998]: Jövedelemeloszlás Magyarországon. 1995, KSH, Budapest.
- MILANOVIC, B. [1998]: Income inequality and poverty during the transition from planned to market economy. The World Bank, Washington D.C.
- OECD [1999]: Trends in income distribution and poverty in the OECD area. OECD, Paris.
- PENNAR, K. [1991] „The rich are richer – and America may be the poorer”, Business Week, 1991. november 8
- SEN, A. [1973]: On Economic Inequality. Clarendon Press, Oxford, 118 o.
- SPÉDER ZSOLT [2002]: A szegénység változó arcai. Tények és értelmezések. Budapest, Andorka Rudolf Társadalomtudományi Társaság–Századvég Kiadó.
- TÓTH ISTVÁN GYÖRGY [2002]: Jövedelemeloszlás a kilencvenes években. Megjelent: Kolosi, Tóth és Vukovich, szerk, 2002. 20-41. o.
- WORLD BANK [2000]: Making transition work for everyone: Poverty and inequality in Europe and Central Asia. The World Bank, Washington D.C.

Discussion Papers published in 2009

- Judit KARSAI: The End of the Golden Age - The Developments of the Venture Capital and Private Equity Industry in Central and Eastern Europe. MT-DP. 2009/1
- András SIMONOVITS: When and How to Subsidize Tax-Favored Retirement Accounts? MT-DP.2009/2
- Mária CSANÁDI: The "Chinese Style Reforms" and the Hungarian "Goulash Communism". MT-DP. 2009/3
- Mária CSANÁDI: The Metamorphosis of the Communist Party: from Entity to System and from System towards an Entity. MT-DP. 2009/4
- Mária CSANÁDI – Hairong LAI – Ferenc GYURIS: Global Crisis and its Implications on the Political Transformation in China. MT-DP. 2009/5
- DARVAS Zsolt - SZAPÁRY György: Árszínvonal-konvergencia az új EU tagországokban: egy panel-regressziós modell eredményei. MT-DP. 2009/6
- KÜRTI Andrea - KOZAK Anita - SERES Antal - SZABÓ Márton: Mezőgazdasági kisárutermelők nagy kereskedelmi láncoknak történő beszállítása a nagyvevői igények alapján a zöldség-gyümölcs ágazatban. MT-DP.2009/7
- András SIMONOVITS: Hungarian Pension System and its Reform. MT-DP.2009/8
- Balázs MURAKÖZY - Gábor BÉKÉS: Temporary Trade. MT-DP. 2009/9
- Alan AHEARNE - Herbert BRÜCKER - Zsolt DARVAS - Jakob von WEIZSÄCKER: Cyclical Dimensions of Labour Mobility after EU Enlargement. MT-DP. 2009/10
- Max GILLMAN - Michal KEJAK: Inflation, Investment and Growth: a Money and Banking Approach. MT-DP. 2009/11
- Max GILLMAN - Mark N. HARRIS: The Effect of Inflation on Growth: Evidence from a Panel of Transition Countries. MT-DP. 2009/12
- Zsolt DARVAS: Monetary Transmission in Three Central European Economies: Evidence from Time-Varying Coefficient Vector Autoregressions. MT-DP. 2009/13
- Carlo ALTOMONTE - Gábor BÉKÉS: Trade Complexity and Productivity. MT-DP. 2009/14
- András SIMONOVITS: A Simple Model of Tax-Favored Retirement Accounts. MT-DP. 2009/15
- Ádám SZENTPÉTERI - Álmos TELEGDY: Political Selection of Firms into Privatization Programs. Evidence from Romanian Comprehensive Data. MT-DP. 2009/16
- András SIMONOVITS: Pension Reforms in an Aging Society: A Fully Displayed Cohort Model. MT-DP. 2009/17
- VALENTINY Pál - KISS Károly Miklós: A nélkülözhetetlen eszközök értelmezése és a postai szolgáltatások. MT-DP. 2009/18

- Gábor BÉKÉS - Péter HARASZTOSI - Balázs MURAKÖZY: Firms and Products in International Trade: Data and Patterns for Hungary. MT-DP. 2009/19
- KARSAI Judit: Áldás vagy átok? A magántőke-befektetések hatása a gazdaságra. MT-DP. 2009/20
- László HALPERN–Balázs MURAKÖZY: Innovation, Productivity and Exports: the Case of Hungary. MT-DP. 2009/21
- Zsuzsa KAPITÁNY: Non-employment, Ill-being and Subjective Well-being. MT-DP. 2009/22
- Szilárd BENK-Max GILLMAN-Michal KEJAK: A Banking Explanation of the US Velocity of Money: 1919-2004. MT-DP. 2009/23
- Zsolt DARVAS: The Impact of the Crisis on Budget Policy in Central and Eastern Europe. MT-DP. 2009/24
- NEMES Gusztáv: Gondolatok a vidékfejlesztési programok értékeléséről: Társadalmi tanulás a LEADER programban. MT-DP. 2009/25
- Ádám SZENTPÉTERI - Álmos TELEGDY: Political Objectives and Privatization Decisions. Selection of Firms into Privatization or Long-Term State Ownership in Romania. MT-DP. 2009/26
- András SIMONOVITS: Underreported Earnings and Age-Specific Income Redistribution in Post-Socialist Economies. MT-DP. 2009/27

Discussion Papers published in 2010

- Gábor BÉKÉS - Péter HARASZTOSI: Agglomeration Premium and Trading Activity of Firms. MT-DP 2010/1
- TARJÁN Tamás: Jánossy elmélete az új növekedélmélet tükrében. MT-DP. 2010/2
- Holger GÖRG - László HALPERN - Balázs MURAKÖZY: Why Do Within Firm-Product Export Prices Differ across Markets? MT-DP. 2010/3
- KOZAK Anita - SERES Antal - SZABÓ Márton: Sikeres kisárutermelők és egy sikeres termelési, értékesítési rendszer a zöldség-gyümölcs ágazatban. MT-DP. 2010/4
- András SIMONOVITS: Tax morality and progressive wage tax. MT-DP. 2010/5
- Peter CZIRAKI - Peter DE GOEIJ - Luc RENNEBOOG: Insider Trading, Option Exercises and Private Benefits of Control. MT-DP. 2010/6
- LACKÓ Mária: A rossz magyar egészségi állapot lehetséges magyarázó tényezői; összehasonlító makroelemzés magyar és osztrák adatok alapján, 1960-2004. MT-DP. 2010/7
- Gusztáv NEMES: Environmental Governance in Hungary Rural Development Policies and Social Learning during the Implementation of EU Agri-Environmental Policies - A Case Study. MT-DP. 2010/8